

Sygn. akt III AUa 796/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Gawda (spr.)
Sędziowie:	SA Krystyna Smaga SO del. do SA Ewa Szafraniuk
Protokolant: protokolant sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2017 r. w Lublinie

sprawy E. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o odsetki

na skutek apelacji E. T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 6 maja 2016 r. sygn. akt VI U 1430/15

oddala apelację.

Ewa Szafraniuk Elżbieta Gawda Krystyna Smaga

III AUa 796/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 maja 2016 r. Sąd Okręgowy w Radomiu zmienił częściowo decyzję pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. w ten sposób, że ustalił wnioskodawczyni E. T. prawo do odsetek od dnia(...), zaś w pozostałej części oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych:

E. T. i J. T. zawarli związek małżeński w dniu

(...). Ugoda z dnia 15 maja 2002 roku zawartą przed Sądem Rejonowym w Radomiu, J. T. zobowiązał się łączyć na utrzymanie żony E. T. tytułem alimentów kwotę po 200 złotych miesięcznie (okoliczność bezsporna). Wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2009 roku, wydanym w sprawie w sprawie I C 257/09 Sąd Okręgowy w Radomiu rozwiązał przez rozwód związek małżeński małżonków T.. W wyroku rozwodowym nie orzeczono o obowiązku alimentacyjnym J. T. wobec żony E.. Dnia (...)J. T. zmarł. Do dnia śmierci J. T. płacił E. T. alimenty ustalone na podstawie ugody sądowej.

Decyzją z dnia 5 lutego 2013 roku organ rentowy odmówił E. T. prawa do renty rodzinnej po J. T. wskazując, że w dniu śmierci J. T. była rozwiedziona, a w wyroku nie rozstrzygnięto o prawie do alimentów.

Wyrokiem z dnia 19 czerwca 2013 roku w sprawie VI U 343/13 Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił odwołanie wnioskodawczynie, uzasadniając, że w chwili śmierci J. T. skarżąca nie była uprawniona do alimentacji. Apelacja wnioskodawczynie od powyższego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu apelacyjnego w Lublinie z dnia 23 października 2013 roku w sprawie III AUa 779/13.

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2014 roku w sprawie III UK 54/14 Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy wywiódł, wyrokiem z dnia 13 maja 2014 roku w sprawie SK 61/13 Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugoda sądową, jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W przedmiotowej sprawie po rozwodzie J. T. do dnia śmierci dobrowolnie realizował obowiązek alimentacyjny wynikający z ugody sądowej wynikający z art. 27 krio, zatem dobrowolne alimentowanie E. T. przez byłego męża powinno podlegać konstytucyjnej ochronie prawa do renty rodzinnej na równi z prawem do alimentów ustalonym wyrokiem lub ugoda sądową po ustaniu małżeństwa. Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2015 roku w sprawie III AUa 78/15 Sąd Apelacyjny w Lublinie zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu i ustalił E. T. prawo do renty rodzinnej od (...). Wyrok ten wraz z uzasadnieniem wpłynął do organu rentowego w dniu 8 maja 2015 roku. W wykonaniu tegoż wyroku pozwany przyznał E. T. prawo do renty rodzinnej od(...)tj. od daty określonej w wyroku Sądu. Jednocześnie ustalił termin płatności świadczenia na 10 dzień każdego miesiąca. W dniu 17 lipca 2015 roku E. T. złożyła wniosek o odsetki od zaległej kwoty świadczenia.

Decyzją z dnia 9 października 2015 roku organ rentowy odmówił E. T. przyznania odsetek za zwłokę za okres od 11 stycznia 2013 roku do 10 czerwca 2015 roku, wskazując, że za ostatnią okoliczność niezbędną do wydania decyzji uważa datę wpływu wyroku tj. 8 maja 2015 roku. Decyzja o przyznaniu renty rodzinnej z dnia 18 czerwca 2015 roku została wydana po terminie ustawowym, dlatego za okres od 10 czerwca 2015 roku do 10 września 2015 roku przysługują odsetki.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd Okręgowy częściowo uwzględnił odwołanie, przywołując przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 121 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 748 z późn. zm.).

Zgodnie z treścią art. 85 ust. 1 cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych który stanowi, że jeżeli Zakład Ubezpieczeń Społecznych w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest zobowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych przewidzianych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. Kwestię odsetek reguluje również rozporządzenie

Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 roku w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustalaniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1999 roku, nr 12, poz. 104). Według § 2 ust. 1 tego rozporządzenia odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń – do dnia wypłaty świadczeń.

Zgodnie z treścią art. 118 ust. 1 cyt. ustawy o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, jeżeli w wyniku decyzji zostało ustalone prawo do świadczenia oraz jego wysokość, organ rentowy dokonuje wypłaty świadczenia w terminie określonym w ust. 1. W wypadku, gdy wyjaśnienie okoliczności warunkujących nabycie prawa do świadczenia następuje dopiero w postępowaniu sądowym, wyłączenie odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie w jego przyznaniu ma miejsce wtedy, gdy mimo podjęcia – w ramach posiadanych kompetencji i nałożonych obowiązków – wszystkich niezbędnych czynności, organ nie dysponował materiałem dowodowym pozwalającym na dokonanie ustaleń faktycznych umożliwiających wydanie decyzji zgodnej z treścią wniosku ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy zważył, że sytuacja prawna E. T. zmieniła się po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 13 maja 2014 roku, SK 61/13 (OTK – A 2014 roku nr 5, poz. 52, Dz. U. z 2014 roku, poz. 683), który uznał, że art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów, ustalonych wyłącznie wyrokiem i ugodą sądową, jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Na skutek wniesionej skargi kasacyjnej i przy uwzględnieniu powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 18 grudnia 2014 roku w sprawie III UK 54/14 uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 23 października 2013 roku a w konsekwencji Sąd Apelacyjny w Lublinie przyjął, że również dobrowolne alimentowanie rozwiedzionej wnioskodawczyni przez byłego męża po jego śmierci powinno podlegać konstytucyjnej ochronie prawa do renty rodzinnej na równi z prawem do alimentów ustalonym wyrokiem lub ugodą sądową po ustaniu małżeństwa. Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2015 roku w sprawie III AUa 78/15 Sąd Apelacyjny w Lublinie zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu i ustalił prawo do renty rodzinnej od(...).

W ocenie Sądu Okręgowego datę wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny należy uznać za wyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji

o przyznaniu prawa do renty rodzinnej. Od tego momentu należy rozpoczął bieg 30 – dniowy termin określony w art. 118 ust. 1 ustawy emerytalnej. Skoro w wykonaniu wyroku Sądu Apelacyjnego decyzją z dnia 18 czerwca 2015 roku pozwany przyznał E. T. rentę rodzinną od (...)i ustalił termin jej płatności do 10 dnia każdego miesiąca, to pozostawał on w zwłoce z wypłatą świadczenia od(...)i od tej daty należne są wnioskodawczyni odsetki.

W pozostałej części tj. za okres 11 stycznia 2013 roku Sąd oddalił odwołanie.. Stosownie do treści art. 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, z uwzględnieniem tego, iż w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (ust. 1a).

W przedmiotowej sprawie organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za brak wypłaty renty rodzinnej do 10 maja 2015 roku, bowiem do tej daty jego działanie było od niego niezależne, a leżało w gestii organów stanowiących prawo. Organ rentowy działał bowiem w oparciu o przepis ustawowy – art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który wówczas stanowił obowiązujące prawo, a który dopiero później uznany został za niekonstytucyjny. Stwierdzić należy, że organ rentowy (w chwili wydania decyzji) oraz Sąd działał na podstawie niebudzących wątpliwości

interpretacyjnych przepisów ustawy, które bez wątplenia korzystają z domniemania konstytucyjności aż do chwili uznania ich przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją. Decyzja wydana w takich warunkach nie może też być uznana za bezprawną, gdyż podstawa prawna do jej wydania odpadła dopiero po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Należy zatem uznać, że decyzja taka stanowi przypadek, w którym opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności. Rzeczą oczywistą jest, że ZUS nie ponosi odpowiedzialności za stanowienie przepisów prawa sprzecznych z Konstytucją. W następstwie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 roku oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 roku Sąd Apelacyjny w Lublinie zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 19 czerwca 2013 roku oraz poprzedzającą go decyzję ZUS i ustalił E. T. prawo do renty rodzinnej od dnia(...). Od upływu 30 dni od daty wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny w Lublinie w dniu

9 maja 2015 roku organ rentowy pozostawał w zwłoce z wypłatą świadczenia, bowiem wówczas niewątpliwym było, że E. T. winna być wypłacona renta rodzinna.

Z powyższych względów, Sąd Okręgowy w pkt I wyroku, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał E. T. odsetki od (...).

Odwołanie w zakresie żądania odsetek od 11 stycznia 2013 roku do 10 maja 2015 roku, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. zostało oddalone.

Apelację od powyższego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawczynie zaskarżając wyrok w punkcie II i zarzucając:

- 1) naruszenie prawa materialnego tj. art. 85 ust. 1 cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędne uznanie, że organ rentowy nie ponosi winy w wypłacie świadczenia;
- 2) naruszenie prawa materialnego tj. art. 118 ust. 1a cyt. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez ich błędna wykładnię i uznanie, że nie występował materiał dowodowy pozwalający na dokonanie ustaleń faktycznych umożliwiających wydanie decyzji;
- 3) naruszenie prawa materialnego tj. art. 70 ust. 3 cyt. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez ich niezastosowanie i nieuwzględnienie okoliczności, że co najmniej od 13 maja 2014 r. pozwany dysponował prawidłową interpretacją pozwalającą na uwzględnienie wniosku o rentę rodzinną;
- 4) naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i nieuwzględnienie okoliczności, że wnioskodawczynie przedstawiła cały materiał dowodowy pozwalający na dokonanie przez pozwanego ustaleń faktycznych w sprawie.

Wskazując na powyższe zarzuty apelująca wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie prawa do odsetek od dnia 22 stycznia 2013 r. oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

W uzasadnieniu apelacji pełnomocnik wnioskodawczynie przedstawił argumentację uzasadniającą podniesione zarzuty, wskazując w szczególności, że skarżąca przedstawiła wszystkie dowody niezbędne do wydania decyzji uwzględniającej jej wniosek.

Opierając się na ustaleniach faktycznych jak i rozważaniach prawnych poczynionych przez Sąd I instancji **Sąd Apelacyjny zważył co następuje:**

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny akceptuje w całości ustalenia faktyczne jak i wywody prawne

poczynione przez Sąd pierwszej instancji, zatem nie zachodzi konieczność ich powtarzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r. II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60).

Nietrafny jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., zgodnie z którym Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Dokonana przez Sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona tylko wówczas, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu nie znajduje oparcia w zasadach doświadczenia życiowego. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie występuje, gdyż stan faktyczny nie był sporny. Sąd Okręgowy ustalił, że J. T., mimo braku zobowiązania wynikającego z wyroku rozwiązującego małżeństwo, dobrowolnie i systematycznie alimentował swoją byłą małżonkę aż do daty śmierci. Skoro okoliczności sprawy nie były sporne między stronami to zarzut naruszenia przez Sąd art. 233 § 1 k.p.c. jest całkowicie chybiony.

Jak słusznie zważył Sąd Okręgowy istota sporu sprowadzała się do wykładni obowiązującego prawa materialnego. Zarówno Sąd Okręgowy jak i Sąd Apelacyjny, rozstrzygające o prawie wnioskodawczynie do renty rodzinnej, stały na stanowisku, że art. 70 ust. 3 cyt. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie pozwala na ustalenie prawa do renty rodzinnej małżonce rozwiedzionej, która nie miała w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony ustalonego wyrokiem lub ugodą sądową. Dopiero cytowany przez Sąd Okręgowy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia z dnia 13 maja 2014 roku pozwolił na dokonanie innej oceny sytuacji prawnej wnioskodawczynie. W dacie wydania decyzji przez organ rentowy istniało domniemanie zgodności art. 70 ust. 3 cyt. ustawy

z Konstytucją, zatem brak jakichkolwiek podstaw prawnych do przyjęcia, że termin do wypłaty odsetek rozpoczął swój bieg od dnia 22 stycznia 2013 r. tj. od daty złożenia wniosku o świadczenie.

Słusznie Sąd Okręgowy zważył, że datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji – po myśli art. 118 ust. 1 cyt. ustawy o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest data wydania wyroku ustalającego prawo do renty rodzinnej. Wyrok ten został wydany przez Sąd Apelacyjny w dniu 9 kwietnia 2015 r. (sygn. akt III AUa 78/15) i od tej daty w ciągu 30 dni pozwany winien był wydać decyzję przyznającą prawo do świadczenia. Zasadnie zatem Sąd Okręgowy ustalił prawo do odsetek od dnia (...), zważywszy, że termin wypłaty renty ustalony została na dzień 10-go każdego miesiąca.

Nietrafny jest zarzut naruszenia art. 118 ust. 1a cyt. wyżej ustawy, gdyż przepis ten w ogóle nie stanowił podstawy rozstrzygnięcia. Sąd ustalił bieg terminu do wydania decyzji od daty wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny a nie od dnia wpływu prawomocnego wyroku do organu rentowego.

Data wydania wyroku przez Trybunał Konstytucyjny nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. W tej dacie sprawa wnioskodawczynie była w toku rozpoznawania i ostatecznie o jej wyniku rozstrzygnął Sąd Najwyższy, kierując się wyrokiem Trybunału. Tym samym Sąd Okręgowy, w niniejszej sprawie, nie dopuścił się naruszenia art. 70 ust. 3 cyt. ustawy.

Dodać należy, że powołany w apelacji przepis art. 5 k.c. nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie. Prawo ubezpieczeń społecznych zawiera własną, autonomiczną regulację i nie odsyła do zasad współżycia społecznego. Jednocześnie brak podstaw do stosowania w tym zakresie przepisów kodeksu cywilnego albowiem żaden przepis ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie odsyła do tego aktu prawnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wyrok wydany przez Sąd Okręgowy jest prawidłowy i zgodny z obowiązującymi przepisami, zatem apelacja wnioskodawczynie jako bezzasadna podlega oddaleniu w trybie art. 385 k.p.c.